

**ЗАКАРПАТСЬКИЙ ІНСТИТУТ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ
ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ
КАБІНЕТ ДОШКІЛЬНОЇ, ПОЧАТКОВОЇ ТА ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ**

ВИПУСКНА РОБОТА

**Особливості профорієнтаційної роботи в
школі для дітей з порушеннями зору.**

слухачки курсів підвищення кваліфікації
вчителів-дефектологів (тифлопедагогів)

Тімоніної Надії Петрівни

вчителя трудового навчання

Мукачівської спеціальної загальноосвітньої школи-інтернат І-ІІ ст.

Закарпатської обласної ради

Керівники:

Хома Н.І., Гаяш О.В.

Мукачево 2016

Зміст

1. Вступ	3
2. Стратегія профорієнтації – як обов’язковий компонент успішної соціалізації учнів з порушеннями зору.	
2.1. Поняття та зміст професійного самовизначення.....	4
2.2. Структура профорієнтаційної роботи в школі.....	5
2.3. Організація профорієнтаційної роботи в школі.....	7
2.4. Технологія реалізації профорієнтаційної роботи.....	11
3. Висновки.....	14
4. Використані джерела.....	15

Вступ

Важливою проблемою сучасного етапу розвитку суспільства є пошук таких форм підготовки дітей з вадами зору до активного самостійного життя, які б сприяли оптимізації процесів їх успішної адаптації та соціалізації. Більшість випускників виходять із школи-інтернату із несформованими життєвими компетентностями, деякі з розвинутим «почуттям утриманця». Разом з тим, незважаючи на вищевказані проблеми спеціальна загальноосвітня школа-інтернат є осередком становлення та розвитку життєвих компетентностей учнів.

Концепція профільного навчання, запропонована Урядом України, припускає, що в старшій школі учень повинен визначитися з профілем свого подальшого навчання, що накладає особливу відповідальність на основну школу.

Актуальність проблеми полягає в тому, що сучасна ситуація в Україні, ті проблеми, які відчують випускники спеціальних навчальних закладів у професійному самовизначенні змушують по-новому поглянути на організацію профорієнтаційної роботи в школі. Молодій людині, а особливо людині з вадами зору, яка вступає в самостійне життя, дуже важливо і складно свідомо самовизначитися і зробити найважливіший вибір свого життя.

Старшокласники повинні володіти не тільки комплексом необхідних знань та вмінь, а й володіти такими особистісними якостями, що дозволили б їм реалізувати себе в професійному та соціальному плані. Істотна відмінність сучасного розуміння профорієнтаційної роботи полягає в її націленості не так на вибір конкретної професії кожним учнем, а на формування деяких *універсальних якостей* в учнів, що дозволяють здійснювати свідомий, самостійний професійний вибір, бути відповідальними за свій вибір, бути професійно мобільними в нелегких умовах сучасного соціуму. Тому і спеціальна школа повинна усвідомити свою частку економічної відповідальності перед країною. Профорієнтаційній роботі слід зайняти важливе місце в діяльності закладу, так як вона пов'язує систему освіти з економічною системою, потреби учнів з вадами зору з їх майбутнім.

2. Стратегія профорієнтації – як обов’язковий компонент успішної соціалізації учнів з порушеннями зору.

2.1. Поняття та зміст професійного самовизначення.

Вибір професії має винятково важливе значення в житті людини. Нерідко слабозорі переоцінюють свої сили й зорові можливості й обирають професію, що надалі може погіршити стан їхнього зору. Тому дуже важливо вчасно й правильно визначити сферу їхньої майбутньої діяльності. Різні види трудової діяльності висувають різні вимоги до зору, тому питання про професійну орієнтацію слабозорих дітей повинне зважуватися на основі обліку зорових можливостей і специфіки вибраної професії.

Під *професійним самовизначенням* у педагогіці розуміють самопізнання та об’єктивну оцінку собою власних індивідуальних особливостей, зіставлення своїх професійно-важливих якостей і можливостей з вимогами, необхідними для оволодіння конкретною професією. Це процес прийняття особистістю рішення щодо вибору майбутньої трудової діяльності (вибір професії, професійного навчального закладу, місця працевлаштування).

Актуальність проблеми професійного самовизначення учнівської молоді полягає, насамперед, в тому, що випадковий вибір професії призводить до небажаних наслідків:

- низької продуктивності праці;
- помилок і браку в роботі;
- незадоволення і пригніченого стану людини (психічні розлади);
- економічних втрат на переучування та перекваліфікацію.

Натомість правильний і своєчасний вибір професії у шкільному віці:

- в **2-2,5** рази зменшує плінність кадрів;
- на **10-15%** підвищує продуктивність праці;
- в **1,5-2** рази знижує вартість підготовки кадрів.

2.2. Структура профорієнтаційної роботи в школі.

Вибір професії – одне з найважливіших стратегічних рішень у житті людини і складна комплексна проблема.

Профорієнтаційна орієнтація в умовах спеціальної школи – це продумана, обґрунтована та апробована система психолого-педагогічних, медичних та організаційних заходів впливу на учнів, що впроваджувалась у практику навчання і виховання і має на **мети**:

- ☞ Ознайомлювати учнів з різними професіями, тими особистісними і професійними вимогами, які до них пред'являються; пропагувати професії, які передбачені умовами ринкової економіки; надавати інформацію про систему навчальних закладів та шляхи отримання професій; формувати в учнів мотиви вибору професії. (**Профінформація**)
- ☞ **Профконсультація** проводиться в індивідуальній формі як з учнями та із батьками, в процесі якої уточнювати професійні наміри, давати рекомендації щодо правильного свідомого вибору професії, відповідно до зорових, фізичних, психічних та дидактичних можливостей дитини, а не тільки самого бажання; інформувати про шляхи подальшого навчання у відповідні навчальні заклади.
- ☞ Здійснювати **професійну діагностику**, що включає вивчення можливостей на готовності учнів до тієї чи іншої професії (інтереси, професійні наміри, схильності і здібності).
- ☞ Здійснювати **професійний відбір** на основі даних профдіагностики.
- ☞ Організація практичної діяльності у відповідності з особливостями учнів, з вимогами обраної професії. (**Професійна активізація**)
- ☞ Особливого значення в школах для дітей з порушеннями зору надавати **професійній адаптації** – соціальна та професійна адаптація випускників спеціальних шкіл у середні, професійні та вищі навчальні заклади, їх працевлаштування.

Основними завданнями є:

- Формування актуального для підлітків «інформаційного поля»;
- Забезпечення підлітків засобами самопізнання, розвиток навичок і умінь.
- Формування мотивів саморозвитку, особистісного зростання.

Важливо пам'ятати, що профорієнтаційна робота в школі приносить користь тільки тоді, коли до неї притягнутий весь педагогічний колектив школи, і коли дотримуються такі **принципи**:

➤ **Систематичність і наступність** - профорієнтаційна робота не повинна обмежуватися роботою тільки зі старшокласниками. Ця робота ведеться з підготовчого по випускний клас.

➤ **Диференційований та індивідуальний підхід** до учнів залежно від стану зорових функцій, характеру патології, його прогноз і плин; віку та рівня сформованості їх інтересів; від відмінностей у ціннісних орієнтаціях і життєвих планах; від рівня успішності. Все це сприяє збереженню їхнього зору й більшої ефективності соціально-трудової реабілітації.

➤ **Компенсаторно-корекційна спрямованість**, це корекція сенсорних, мисленневих, комунікативних та виконавчих функцій у дітей, їх фізичного та особистісного розвитку. Невідповідність або недостатній розвиток одних якостей може компенсуватися розвитком інших.

➤ Оптимальне поєднання **масових, групових та індивідуальних форм** профорієнтаційної роботи з учнями та батьками.

➤ **Взаємозв'язок** школи, сім'ї, професійних навчальних закладів, служби зайнятості, соціальних психологічних служб, громадських організацій.

➤ Зв'язок **профорієнтації з життям** (органічну єдність потребами суспільства в кадрах).

Відповідно профорієнтаційну роботу можна поділити на фази, які відповідають рівневі розвитку дитини і які зумовлені не лише загальними цілями професійної орієнтації, але й динамікою професійної орієнтації самого учня:

1) *підготовча фаза* (рання профорієнтація) – починається ще в дитячому садку і триває до 4 класу. У цей період в рамках профорієнтаційної роботи відбувається вивчення учня, йому прищеплюють інтерес і любов до праці. Цього можна досягнути шляхом включення дітей в різні види ігрової та навчальної діяльності.

2) *фаза формування* – період, коли в учня виникає актуальний інтерес до вибору професії (5-10 класи). За допомогою спеціальних заходів у школі учням прищеплюють мотиви вибору різних спеціальностей і професій;

3) *направляюча фаза* (11-12 класи) – продовжується формування мотивів вибору професії в учнів, які ще сумніваються у виборі професії;

4) *фаза закріплення* – період після вибору учнем професії. Мета цієї фази – продовжити формування професійних інтересів, створити умови для реалізації вибору учня, адаптації в професійному середовищі.

Об'єктом профорієнтаційної діяльності є формування соціально-трудової компетентності та процес соціально-професійного самовизначення людини.

Дана проблема набуває особливої актуальності у випускних (10) класах спеціальної загальноосвітньої школи-інтернату I-II ст., адже по закінченню базового курсу шкільної освіти їм доведеться обирати життєвий і професійний шлях, щоб посісти певне місце в суспільстві. І в першу чергу це ті соціальні й трудові уміння і навички, без яких жодна людина не може пристосуватися до життя в соціумі.

2.3. Організація профорієнтаційної роботи в школі.

Професійна спрямованість у сліпих та слабозорих випускників не є досконалою, а в деяких життєві плани у цій сфері взагалі відсутні. Це пояснюється тим, що внаслідок фізичних та інтелектуальних вад у декого з них розвинута зневіра в свої можливості, установка на інвалідність, вони хворобливо реагують на невдачі, контакт з оточенням і повнота сприймання життя обмежені. Нерідко слабозорі переоцінюють свої сили й зорові можливості й обирають

професію, що надалі може погіршити стан їхнього зору. У інших, навпаки, як псевдокомпенсаторне утворення, розвиваються надмірні амбіції, високий рівень самооцінки, що перешкоджає нормальному входженню в трудовий колектив, а в разі невдач сильно травмує психіку людини. Тому дуже важливо вчасно й правильно визначити сферу їхньої майбутньої діяльності. Різні види трудової діяльності висувають різні вимоги до зору, тому питання про професійну орієнтацію сліпих та слабозорих дітей повинне зважуватися на основі обліку зорових можливостей і специфіки обраної професії. Наприклад, слабозорим із високим ступенем міопії не можна виконувати роботи з великим, постійним зоровим навантаженням (кресляр, бухгалтер, коректор, годинникар тощо), а також роботи, що вимагають великої фізичної напруги (вантажник). Слабозорим із пігментною дегенерацією сітківки протипоказані всі види робіт, проведені у вечірні й нічні години. Варто мати на увазі, що ці учні не мають виконувати трудову діяльність, що вимагає високої гостроти зору, нормального стану поля зору, біокулярного зору й пов'язана з необхідністю розрізняти й розглядати дрібні деталі предметів.

Проведене мною анкетування учнівської аудиторії нашого закладу показало, що переважна частина школярів обирають професію, у вигляді особистих професійних планів (**58%**), лише незначна частина школярів звертаються по допомогу у вирішенні питань вибору професії до батьків або родичів (**15%**). Це пов'язано з тим, що більша частина учнівського колективу складають діти з неблагополучних, малозабезпечених сімей з обмеженими або відсутніми матеріальними і духовними цінностями. **11%** – прислуховуються до порад ровесників, знайомих (вибір професії за «компанію»), **4% осіб** – дізнаються про види трудової діяльності, які їх цікавлять із засобів масової інформації, **12%** - звертаються за одержанням профорієнтаційної інформації до педагогів, зокрема до вчителів трудового навчання. Складність і відповідальність цієї роботи пов'язана з тим, що в разі невдачі у виборі професії та працевлаштуванні, випускникові важко навчатись нової професії, в іншому навчальному закладі.

Як показує досвід, випускники орієнтуються переважно на продовження навчання у професійних навчальних закладах. Більшість з них за останні 10 років вступили до середніх професійних навчальних закладів (в основному робітничі професії, відповідно зоревим можливостям). Частина продовжувала навчання на одержання середньої освіти у спеціальних загальноосвітніх школах-інтернатах I – III ст. м. Львова та с. Підгірці Львівської області, а також в Мукачівській міжобласній спеціальній вечірній школі. Після закінчення навчальних закладів працевлаштовувалися або вступали до ВНЗ.

Практика доводить, що наміри продовження навчання наших випускників щороку збільшується. За результатами попередньої вступної кампанії 2016 року (11 чол.) - 55% випускників (6 чол) навчаються у професійно-технічних та вищих навчальних закладах другого рівня акредитації або структурних підрозділах вищого навчального закладу третього або четвертого рівня акредитації м. Львова та Закарпаття, 27% (3 чол.) здобувають подальшу середню освіту у спеціальній загальноосвітній школі-інтернат I-III ст. м.Львова та 18% (2чол.) у загальноосвітніх школах Закарпаття.

Щодо випускників допоміжних класів, то більшість з них або працевлаштовуються на підсобні роботи, або не працюють в силу обставин їхніх психофізичних і розумових здібностей, і тільки деякий відсоток продовжував навчання в профучилищах (кухар-кондитер, штукатур, паркетник). Але протягом останніх років тенденція подальше навчання даної категорії учнів відсутня, що пов'язано з сучасним реформуванням професійної освіти та зменшенням місць державного заказу.

Сучасні дослідження, проведені в тифлопсихології, показали зниження кількості учнів випускних класів шкіл для сліпих дітей, які мають життєві плани у сфері майбутньої професійної діяльності. Так, на початку навчального року в 10-х класах таких лише **14%**, а в 12 –х кл. - **36%**. Наприкінці навчального року показники дещо зростають: у 10 класі - до 23%, у 12 класі - до 56 %. Отже, значна частина сліпих старшокласників, навіть з тих, хто отримує повну загальну

середню освіту, не планує професійної діяльності, вважаючи її неможливою для інваліда в нинішніх соціально-економічних умовах і розраховуючи на пенсію та допомогу батьків.

Серед професій, за якими планують працювати сліпі та слабозорі випускники, в абсолютній більшості названі ті, що потребують подальшого навчання і є престижними для них. Це такі професії: учитель, масажист, музикант, соціолог, психолог, юрист, програміст (в поодиноких випадках учні називали професії в галузі гуманітарних наук: мовознавство, історія, менеджмент, приватний підприємець, продавець). Як свідчать статистичні дані про працевлаштування інвалідів по зору та наукова література, майже всі ці професії доступні для цієї категорії випускників.. Оцінка планів за критерієм реальності та адекватності, тобто їх відповідності можливостям конкретного учня і перспективам його працевлаштування, показала, що 29% таких планів нереальні (неадекватно завищені). Водночас 35% професійних планів випускників характеризуються як неадекватно занижені.

Наша школа пишається тим, що і серед наших випускників є вчителі, музиканти, психологи (деякі працюють в нашій школі), юристи, приватні підприємці, менеджери, які досягли певних професійних висот у житті.

На даний період в Україні працює 8 професійних училищ для дітей з вадами зору:

- ▼ медичне училище для масажистів (м. Генічеськ);
- ▼ медична школа при Дарницькому медичному об'єднанні (м. Київ);
- ▼ Державний реабілітаційний центр (м.Вишгород, Київської області), спеціальність-програміст;
- ▼ Дніпровське професійне училище для інвалідів за спеціальностями: кравець, садівник, озеленювач;
- ▼ юридичний коледж (м.Чернігів) за спеціальностями: право та організація соціального забезпечення, фінанси і кредит (бюджетний облік системи соціального захисту населення);

- ▼ планово-економічний технікум-інтернат (м.Кам'янець-Подільський, Хмельницької області) за спеціальностями: економіка підприємств, бухгалтерський облік і аудит;
- ▼ обліково-економічний технікум-інтернат (м.Харків) за спеціальностями: бухгалтерський облік і аудит, протезне виробництво та ін.

В майбутньому планується збільшити кількість спеціальних учбових закладів (технікумів, коледжів, відділень ВУЗів) та центрів професійної підготовки та перенавчання підлітків.

2.4. Технологія реалізації профорієнтаційної роботи.

Реалізація проблеми профорієнтаційного спрямування та соціалізація особистості здійснюється через організацію особистісно-орієнтованого креативного простору. *Особистісно-орієнтований підхід у профорієнтації* – своєчасна підтримка й розвиток тих особливостей і характеристик особистості, які служать передумовою майбутньої успішної професійної діяльності, сприяють пізнанню навколишнього світу, самопізнанню, самореалізації особистості, усвідомленню власної ролі у виборі професії, прийнятті відповідальності за нього.

Профорієнтація здійснюється на всіх етапах навчально – виховного процесу. При вирішенні поставленого завдання використовую сучасні освітні технології, форми й методи, засоби й прийоми діяльності для набуття учнями реального досвіду діяльності в соціумі. Моя технологія досвіду, це:

- технологія особистісно-зорієнтованого навчання;
- технологія ігрового навчання;
- інтерактивні технології колективно-групового навчання;
- проектна технологія;
- тренінгові технології;
- інформаційно-комунікаційні технології.

Застосовують різні форми профорієнтаційної роботи:

- ✳ *загальні*, які традиційно використовують у навчально – виховному процесі

(індивідуальні, групові, колективні, класні, позакласні, шкільні і позашкільні);

✳ **специфічні** (інформаційні – стенди «Куди піти вчитися?», «Професії, які ми обираємо», «Інформаційний вісник професій», «Барометр професій»);

✳ **діагностичні**, формуючі, коригуючі.

Найбільш ефективним у профорієнтаційній роботі є: робота в парах чи малих групах; створення ситуації успіху, ситуації новизни; години спілкування та відвертості; рольові, ділові ігри; аукціони ідей; інтерактивні методи «Мікрофон», «Незакінчене речення», «Мозковий штурм», метод «ПРЕС»; прийоми «Незакінчене речення», «Навчаючи-вчусь», «Дерево рішень»: дискусії, дебати, проекти, тренінги, анкетування, анкети думок тощо.

Як вчитель трудового навчання, своїм завданням вважаю допомогти нашим учням у вирішенні цього питання, якому надаю великого значення в основному у останні три роки навчання у школі (8-10 кл.), адже формування соціально-трудової компетентності для них є гарантією повноцінного і продуктивного функціонування в майбутній професійній сфері. Успішному вирішенню цього завдання сприяє методологічно грамотно побудована вчителем робота профорієнтаційного спрямування. З цією метою проводжу:

- ✓ профорієнтаційні уроки зі школярами як система занять; (профінформація, профактивізація)
- ✓ використання різних ігрових та тренінгових ситуацій, де моделюються різні аспекти професійної діяльності, що дозволяє будувати прогнози щодо майбутньої професійної поведінки учасників цих процедур, тренінгові заняття («Світ професій: праця та покликання», «Як не помилитися у виборі»), ділова гра «Обираю успішне майбутнє» (додаток 1), круглий стіл «Професії моїх батьків» тощо); (профінформація, профконсультація)
- ✓ профорієнтаційне тестування за комп'ютерними програмами - тестування професійної спрямованості, діагностика професійних уподобань, темперамент тощо; (профдіагностика)
- ✓ спільні з працівниками міського центру зайнятості та представниками

навчальних закладів I-II рівнів акредитації щорічні профорієнтаційні зустрічі; (*профінформація, профконсультація, профвідбір*)

- ✓ відвідування випускним класом міського центру зайнятості населення; (*профінформація, профконсультація, профвідбір*)
- ✓ зустрічі з випускниками школи; (*профінформація, профконсультація*)
- ✓ відвідування середніх спеціальних навчальних закладів в рамках «Дня відкритих дверей»; (*профінформація, профконсультація, профвідбір*)
- ✓ екскурсії на підприємства міста та району (для розширення знань учнів про інфраструктуру підприємств та навчальних закладів м. Мукачева та району); (*профінформація, профвідбір*)
- ✓ трудові естафети; (*профактивізація*)
- ✓ професійна реклама і агітація (за умови достовірності, оперативності та привабливості для тих, кому така реклама призначена); (*профінформація*)
- ✓ Взаємодія системи «Учень – класний керівник – вчитель – вихователь».

Профорієнтаційна робота повинна здійснюватися на всіх вікових етапах, в тісній співпраці адміністрації, вчителів трудового навчання, вчителів-предметників, вихователів, класного керівника, батьків, бібліотекаря, лікаря та психолога школи, яка слугуватиме одній меті – *активізувати учня, сформувані в нього прагнення до самостійного вибору професії з урахуванням отриманих знань про себе, своїх здібностей, можливостей та перспектив їх розвитку та реалізації*. І чим раніше почнеться спрямований особистісний і професійний розвиток кожної дитини нашого суспільства, тим прогнозованим буде психологічне благополуччя, задоволеність життям і особисте зростання кожного громадянина нашої держави в цьому мінливому й технічному світі професій.

3. Висновки

Результати проведеної роботи доводять, що сліпота і слабозорість не перешкода для успішної інтеграції цих учнів у сучасний соціум. Вони мають великі потенційні можливості розвитку. Тому основна моя мета, як вчителя трудового навчання - становлення потенційної професійної визначеності кожного випускника, який стає здатним і готовим думати, адаптуватися, включатися в діяльність, шукати та отримувати інформацію, співпрацювати і радіти життю, дати можливість у майбутньому підготувати їх до сурових реалій життя.

Таким чином, підвищення якості профорієнтаційної роботи учнів з вадами зору в Україні може бути досягнуте шляхом:

- переорієнтація профорієнтаційної роботи відповідно до вимог соціуму;
- сучасна спеціальна школа-інтернат має перейти на принципово нову особистісну парадигму, основною метою якої є розвиток тих життєзабезпечуючих якостей кожного учня, що дозволяють здійснювати свідомий, самостійний професійний вибір, бути відповідальними за свій вибір, бути професійно мобільними в нелегких умовах сучасного соціуму;
- подальше всебічне вивчення особливостей інтегрування в соціум осіб з вадами зору;
- розробка і впровадження комплексних психолого-педагогічних, корекційних заходів, програм, які були б спрямовані на підвищення рівня самосвідомості, соціальної активності, вдосконалення адаптивних можливостей, що має оптимізувати процес соціальної інтеграції даної категорії людей;
- створення спеціальних учбових закладів (училищ, коледжів, відділень ВУЗів) та центрів професійної підготовки та перенавчання підлітків;
- забезпечення усіх дітей, які мають у цьому потребу, тифлологічними приладами, літературою по Брайлю, апаратурою, яка зчитує плоскодруківані тексти, брайлівським дисплеєм, мовним синтезатором, озвученими посібниками;
- розробки Української програми зайнятості сліпих та слабозорих на підприємствах та закладах загального типу.

4. Використані джерела:

1. Положення про спеціальну загальноосвітню школу (школу-інтернат) для дітей, які потребують корекції фізичного та (або) розумового розвитку / наказ Міністерства освіти України від 15.09. 2008. № 852.
2. Семенишена Т.О. Особливості трудового навчання і виховання дітей з порушеним зором // Соціально-психологічні проблеми тифлопедагогіки. Збірник наукових праць. Випуск 7. - К., 2007.
3. Ремажевська В. М. Корекційна спрямованість навчання обслуговуючій праці учнів 5-10 класів школи сліпих // автореф. канд. дис. – К., 1995.
4. Клопота Є. А. Психологічні основи інтеграції в суспільство осіб з вадами зору // Монографія – Запоріжжя, ЗНУ, 2014. – С. 428.
5. Ключові компетенції та освітні стандарти / А.В. Хуторський // Інтернет-журнал «Ейдос» – 2002.
6. Клопота О. А. Біопсихосоціальні особливості старшокласників з вадами зору / Клопота О. А.// Вісник ЗНУ: зб. наук. статей. Педагогічні науки / голов. ред. Локарева Г.В. – З.: ЗНУ, 2009. - С.107–113.
7. Синьова Є. П. Тифлопедагогіка. – К., 2009.
8. Трудове навчання в школі: науково-методичний журнал – К., Видавнича група «Основа», 2013, №11 (71). - С. 6-8.
9. Режим доступу /
http://www.rusnauka.com/29_SSN_2013/Pedagogica/4_145883.doc.htm
[9. http://www.studfiles.ru/preview/5601288/](http://www.studfiles.ru/preview/5601288/)

Тема: Обираю успішне майбутнє!

Мета:

▼ Розширити інформаційний простір учнів про професії, активізувати спрямованість на самопізнання, власну активність як основу професійного самовизначення, формувати вміння зіставляти свої здібності, знання, інтереси з вимогами до професій, довести учням, що вибір професії – алгоритм найважливішого життєвого вибору, підвищувати в учнів готовність вибудовувати свої життєві та професійні перспективи.

▼ Розвивати, розумові та творчі здібності, вміння працювати самостійно та в групах; сприяти творчому самоаналізу, саморозкриттю учнів.

▼ Виховувати свідомість, впевненість, інтерес до професій, почуття відповідальності, самостійності, цілеспрямованості, прагнення досягти мети, створювати умови для *підвищення* готовності підлітків до професійного самовизначення, активізувати особисту участь у формуванні свого майбутнього.

Обладнання: презентація, стенд «Барометр професій», стенд профорієнтаційної літератури, атрибути для конкурсів, музичний супровід.

Форма проведення: ділова гра.

Попередня робота: компютерне експрес - тестування професійної спрямованості, експрес-опитувальник типу темпераменту, діагностика професійних уподобань.

Хід заходу

Людина сама своїми руками повинна прокласти свій шлях у життя.

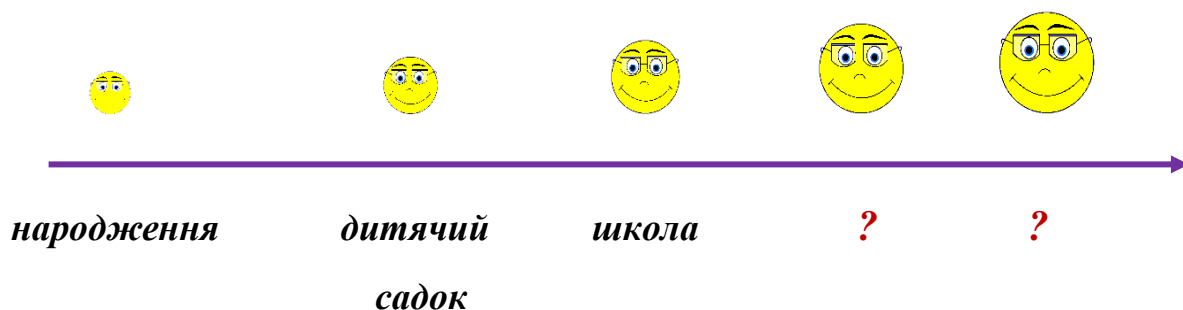
Лунає музика пісні.

I. Вступ.

Класний керівник: Доброго дня всім присутнім в цій аудиторії. Проблемне питання, яке сьогодні ми будемо розглядати є мабуть найбільш актуальним та хвилюючим для вас водночас і тим більше, залишається таким в сучасних умовах. (слайд 1)

Дійсно, як швидко збігає час... Зовсім недавно ви переступили поріг нашої школи маленькими дітлахами, а сьогодні ви вже старшокласники, невдовзі закінчуватимете школу. Час як річка, яка тече в одному напрямку, з минулого в теперішнє, з теперішнього в майбутнє. Кожен з вас вже пройшов певний відлік свого життєвого шляху. Давайте глянемо на вашу стрічку життя. Як на вашу думку, що повинно бути після слова «школа». (Відповіді учнів)

На екрані: **Стрічка життя** (слайд 2)



- Що це означає? Який важливий крок ви повинні почати робити? (відповіді учнів)

- Так, звісно настала пора задуматися над своїм майбуттям. (слайд 3)

Для декого це ще «далеко за хмарами», але для більшості учнів нашого класу вже постають питання – «ким стати?», «куди піти далі?», тому, що одним із найважливіших кроків у житті кожної без винятку людини є вибір майбутньої професії. Недарма кажуть, що людина народжується два рази, рахуючи «другим народженням» – це вдалий вибір професії.

Мабуть перед вами постає питання:, чому ми говоримо про це зараз, коли ви ще навчаєтеся у 8 класі? Вибір професії - найбільш важливе рішення, яке необхідно прийняти вам. У вашому віці зробити це складно. Допомогти вам можуть як ваші батьки, старші брати і сестри, друзі, люди до думки яких ви прислухаєтеся, які служать вам прикладом, інформаційні джерела так і ми педагоги школи намагаємося спрямувати вас на правильне професійне самовизначення. Проведене мною анкетування нашої учнівської аудиторії показало, що переважна частина школярів обирають професію, у вигляді особистих професійних планів Незначна кількість учнів надає перевагу іншим джерелам інформації: звертаються по допомогу у вирішенні питань вибору професії до батьків або родичів - 15%., 9 % - прислуховуються до порад ровесників, знайомих (вибір професії за «компанію»), 4 % осіб – дізнаються про види трудової діяльності, які їх цікавлять із засобів масової інформації, 12% - звертаються за одержанням профорієнтаційної інформації до педагогів, зокрема до нас - вчителів трудового навчання. (слайд – діаграма 4). Проблема підготовки наших учнів до свідомого вибору професії стає особливо актуальною тому, що орієнтація на певну професійну діяльність, свідомий вибір свого життєвого шляху є невід’ємною складовою всього навчально-виховного процесу в школі.

Існує легенда, що в голландських сім'ях (будь то найбагатша або найбідніша родина), коли народжується дитина і тільки починає щось розуміти, мати бере його долоньки і показує дитині на них дві извилинки (вони завжди є на долонях). Буква “М” по-голландськи означає “людина”. А якщо перевернути - латинська “W”, що означає “work” - “робота”. Людина і праця. Людині треба працювати, людина народжується, щоб працювати, і це велике щастя - знайти в житті своє призначення, своє покликання, з якого розпочнеться не тільки трудовий шлях, а й можливо залишиться на все життя. (слайд 5)

Вибір професії в житті кожної людини – це вибір життєвого шляху, вибір долі. Молодій людині, а особливо людині з вадами зору яка вступає в самостійне життя, дуже важливо свідомо самовизначитися і зробити найважливіший вибір

свого життя. А беручи до уваги те, що світ професій на початку XXI століття виріс до 50 тисяч, враховуючи щорічну появу і багатьох нових професій, то з кожним роком стає все складніше і складніше обрати в цьому океані справу свого життя, щоб вона була і до душі, і по плечу, і, що не менш важливо, гідно оплачувалась. Вибір фаху, а потім і навчального закладу значною мірою впливає на подальше життя молоді людини. *(слайд 6)*

Тому, сьогодні ми спробуємо розібратись в цій головоломці, щоб допомогти вам зробити перші кроки у професійному самовизначенні, а також ознайомити вас із сучасним ринком професій, і підсумком нашої роботи буде спроба вивести з вами алгоритм правильного вибору професій, і водночас вселити віру у ваші власні сили та у здійсненні всіх ваших мрій. Проведемо сьогоднішній захід у формі ділової гри на тему «Обираю успішне майбутнє!» *(слайд 7)*

Працюватимемо малими групами – це представники 5 творчих груп, які об'єдналися за таким принципом: враховувалися результати попереднього комп'ютерного експрес - тестування професійної спрямованості за

Е. Клімовим та Д. Голландаом «Типи професій», експрес-опитувальник типу темпераменту та тест-діагностика професійних уподобань. і які будуть сьогодні представляти професії слідуєчих типів: «людина–природа», «людина-техніка», «людина-людина», «людина-знакова система» і «людина-художній образ» з відповідно кодовою назвою (Л-П,Л-Т,Л-Л,Л-З,Л-Х).

II Основна частина.

Класний керівник:

- Світ професій: який він? Він надзвичайно великий і різнобарвний. *(слайд 8)*
- Професія - спеціальність – посада. Є різниця в цих поняттях? Дати визначення.
(Відповіді учнів)

Професія - основний рід занять трудової діяльності. *(слайд 9)*

Спеціальність – окрема галузь професійної діяльності.

Посада – службовий обов'язок.

Приклад: Професія – вчитель, спеціальність - фізик, математик і так далі, посада - завуч, директор, методист.

Саме слово «Професія» означає «оголошую свою справу». Яку ж справу оголосити своєю і не помилитися?

Разом з вами спробуємо скласти алгоритм, який дозволить зробити правильний вибір.

Класний керівник:

Перший крок – вибрати те, що подобається найбільше. (слайд 10)

Подумай, що вас цікавить у житті, до чого ви прагнете, чим вам подобається займатися, які професії вам подобаються, які умови праці вас приваблюють, що ви б хотіли би отримувати від своєї майбутньої професії?

● **Гра «Моя улюблена професія – це ...»** (слайд 11)

Інструкція: учасники по колу називають своє ім'я та професію, яку обрали або професію до якої тільки схиляються. Обґрунтувати свій вибір з точки зору її затребуваності (використовуючи план доповіді – додаток 1).

Класний керівник: Попередньо проводячи комп'ютерне експрес - тестування професійної спрямованості було сформовано 5 творчих груп, яким було надано завдання пошукового характеру: вивчити свою класифікацію професій, підготувати міні проект - дослідження у вигляді комп'ютерної презентації (за Е Клімовим).

● **Домашнє завдання:** захист проекту по темі «Типи професій».
(слайд 12-17)

Інструкція: Слово для захисту проекту свого типу професій надається кожній команді під відповідно кодовою назвою (Л-П, Л-Т, Л-Л, Л-З, Л-Х).

Крок Другий - шукати якнайбільше інформації про професію. (слайд 18)

Класний керівник: Правильному вибору професії сприяє кількість і вирогідність інформації щодо умов і характеру праці, її змісту. (слайд 19) Людина, яка обирає фах, повинна мати достовірну і повну інформацію про існуючі професії, яку можна отримати із різноманітних джерел: це і різноманітні

інформаційні джерела, це профорієнтаційні зустрічі які ми проводимо в нашій школі щороку в квітні місяці, центр зайнятості населення, який ми відвідуємо з випускним класом на початку навчального року, це відвідування середніх спеціальних навчальних закладів в рамках. днів відкритих дверей, це екскурсії на підприємства міста та району. Додатковим джерелом інформації є **професіограма** - характеристика професії, що включає опис умов праці, вимоги, які висуваються до особистих якостей людини, шляхи отримання тощо.

● **Гра «Хода професіонала».** (слайд 20)

Мета: розвиток творчих здібностей, уваги до оточуючих.

Завдання: продемонструвати ходу представника даної професії.

Інструкція: Уявіть, що на Землю прилетіли інопланетяни й нічого не знають про наші професії. Їм потрібно пояснити особливості вашої професії за таким планом: предмет праці, засоби праці, цілі праці, відповідальність у праці (матеріальна, моральна тощо), мінімальний рівень освіти.

Команди витягають листочки з найменуванням професій, але не оголошують їх, а готують опис професій за вказаним планом. Інші команди повинні вгадати, про яку професію йдеться. Таким чином, вони обмінюються своїми знаннями про професії один одного (по колу). Термін підготовки-2 хв.

Група 1 (професія геолог): (слайд 21)

предмет праці – земля і природне середовище;

засоби праці – кийки, молотки, спецобладнання;

цілі праці – видобуток гірських порід і корисних копалин;

відповідальність у праці – матеріальна;

мінімальний рівень освіти – середня спеціальна.

Група 2 (професія лікар):

предмет праці - людина;

засоби праці - медикаменти, інструменти, обладнання;

цілі праці - здорові пацієнти;

відповідальність у праці - моральна;

мінімальний рівень освіти - вища.

Група 3 (професія будівельник):

предмет праці - будівельні матеріали;

засоби праці - будівельні інструменти;

цілі праці - комфортні і красиві будівлі і споруди;

відповідальність у праці - матеріальна;

мінімальний рівень освіти – середня спеціальна.

Група 4 (професія бухгалтер):

предмет праці - фінансова діяльність підприємства;

засоби праці - методика, обчислювальна техніка;

цілі праці - облік фінансів;

відповідальність у праці - матеріальна;

мінімальний рівень освіти – середня спеціальна.

Група 5 (професія дизайнер):

предмет праці – розробка нових проектів виробів виробничого і побутового призначення;

засоби праці – методика, графіка, ескіз;

цілі праці – інтерери приміщень, ландшафти, предмети;

відповідальність у праці – матеріальна;

мінімальний рівень освіти – вища.

Класний керівник: Обираючи професію, слід пам'ятати, що здійснити відповідальний крок вибору треба свідомо, враховуючи свої нахили та здібності: розумові – інтелект, пам'ять, увага, фізичні – це стан здоров'я, особливо стан вашого зору. Тому обов'язково повинні враховуватися можливості вашого зорового аналізатора для певного виду діяльності. Для прикладу: не рекомендуються вам професії пов'язані з великим зоровим навантаженням (водій автотранспорту, автослюсар, закрійник), а тим хто має слабкий вестибулярний апарат обирати професії, пов'язані з висотою.

Психологічні - наші емоції, вольові якості. При виборі професії важливо враховувати особливості *вашого темпераменту*. Попереднє експрес-опитування наразі виявило наявність відповідного вам типу темпераменту, який може змінюватись протягом вашого життя. (слайд-діаграма 22)

Крок третій - «приміряти» професію на себе, вивчити свої здібності та здатності до певних професій. (слайд 23)

● **Гра «Професія – темперамент»** (слайд 24)

Мета: підвищення в учнів рівня усвідомлення та розширення інформованості проблеми відповідності темпераменту в рамках тієї чи іншої професії.

Інструкція: Оцініть, людині якого типу темпераменту більш підходить професії, що дісталась групі. Обґрунтувати відповідність вашого темпераменту з обраною професією (за принципом «по колу»).

1. Чоловікам цього темпераменту підійдуть професії тренера, льотчика-випробувача, керівника, але не підійде робота автослюсаря. (*сангвінік*).

2. Жінкам. підійдуть професії стоматолога, бухгалтера, педіатра, але не підійде професія дресирувальника (*флегматик*).

3. Чоловікам цього темпераменту підійдуть професії психолога, програміста, ветеринара, але не підійде професія адміністратора (*меланхолік*).

4. Жінкам цього темпераменту підійдуть професії актора, кухаря диспетчера, но не підійде професія бібліотекаря (*холерик*).

5. Жінкам підійдуть професії педагога, вихователя, продавця, рекламного агента, а не підійде - діловод (*сангвінік*).

Крок четвертий: зорієнтуватися у потребах часу, зважити, чи користується попитом професія, яку ви хочете обрати, чи зможете ви знайти собі роботу. (слайд 25)

Класний керівник: Всі типи професій важливі, але потрібно враховувати такі чинники: Професії можуть бути рідкісними, короткими, екстремальними, кумедними, новими - і так далі. (слайд 26)

■ Короткі – професії пов'язані з обмеженням віку – *балерина, льотчик*. (слайд 29)

■ Як ви думаєте, які професії відносяться до екстремальних? Слово «екстрим» означає «на грані». **Пожежники, рятувальники**, тобто люди які працюють з ризиком для життя. (слайд 30)

■ Рідкі – *склодув, сажотрус*. (слайд 28) На перший погляд може здатися, що ця професія вже померла, проте в світі, навіть в нашому місті сажотруси є і по цей день. В тім ця професія нині відроджується, адже люди, переживаючи економічну кризу, намагаються економити на опаленні. Все більше городян почали використовувати пічне опалення: відновлюють старі каміни, відкривають замуrowані димоходи. Будинки, що обігріваються печами, вимагають регулярного догляду та очищення димоходів. Цим здавна займалися сажотруси, а оскільки якість їхніх робіт завжди була високою, ця професія – шанована в народі. Ідея увічнити в бронзі представника цієї давньої робітничої професії. на центральній площі міста над Латорицею прийшла на думку Почесному громадянину міста Мукачнва Віктору Балозі. Найцікавіше те, що він поставлений не герою, не політичному діячу, а звичайному сажотрусу ЖРЕПу № 3 Бертолону Товту. А в Америці, для того щоб стати сажотрусом необхідно пройти дворічну підготовку. Година роботи сажотруса в цій країні у середньому оцінюється в 20 доларів.

■ Кумедні: (слайд27)

- **Підбирач м'ячів** - такі вакансії можна зустріти у великих гольф-клубах. В обов'язки підбирателя м'ячів входить стежити за тим, щоб на прилеглих до майданчика для гольфу територіях не було м'ячиків, що випадково потрапили туди.

- У великих мегаполісах існує така забавна, але дуже корисна професія - **вагонного утримувача**. Так в Японії на станціях хлопці допомагають буквально утримувати вагони.

- **Розгладжувач зморшок** - у дорогих взуттєвих бутиках є люди, які спеціально займаються тим, щоб на взутті, яке міряють покупці, не залишалося зморшок. Вони їх розгладжують.

- **Займач черги.** Британські вчені встановили, що практично кожен англієць вимушений проводити в чергах більше року свого життя. Тепер ця проблема розв'язана! Спеціальні агенти готові вистояти багатогодинні черги, а ви тим часом, можете присвятити цей час улюбленим справам. До речі, послуга ця досить таки не дешева і коштує близько 40 доларів за одну годину простою в черзі.

- **Вирівнювач подушок** - у меблевих магазинах, які спеціалізуються на продажу спальних гарнітурів, є вакансії вирівнювачів подушок. Ці люди повинні ходити в торговому залі і стежити за тим, щоб на подушках не було складок.

■ За останній час з'явилося багато нових професій, народжені нашим часом. Чи знаєте ви їх?(*Тинейджер – веде тусовки, сомільє – перевертає пляшки*).

● **Вправа «Новий час – нові професії для вас».** (слайд 31)

Мета: підвищити рівень орієнтації учнів у світі професій.

Інструкція: Учням пропонується тест. Тільки одна відповідь вважається правильною.

1. Логіст...

- займається логікою;
- фахівець з управління транспортуванням продукції.

2. Веб- дизайнер...

- розробляє програми;
- працює з мережами, оформлює веб-сторінки.

3. Маркетолог...

- працює на ринку цінних паперів;
- той, хто вивчає ринок;

4. Нанотехнолог...

- займається науковими дослідженнями на атомному і молекулярному рівні;

- обирає обладнання, на якому слід здійснювати технологічний процес.
(інженер-технолог)

5. Грумер...

- фахівець по догляду за собаками і кішками.
- розробляє для клієнта образ, який допоможе йому найуспішніше досягати поставлених професійних і особистих цілей. (іміджмейкер)

Класний керівник: А вас цікавить наш регіон? Давайте розглянемо які професії актуальні для нашого регіону. Давайте поглянемо на Барометр – який ми привезли з центру зайнятості. (слайд 32)

За даними державної служби зайнятості в Закарпатській області щодня наявно близько 400 вакансій, з них робітничих – 75%. На ринку праці регіону потребуються швачки, водії автобусів, верстатники, радіоелектронники, слюсарі-складальники, програмісти, психологи.

У надлишку, як і раніше економісти, юристи, бухгалтери, лікарі, секретарі. Як показує аналіз ринку праці нашого регіону, фахівці, що мають кваліфікацію за масовими робочими професіями, в останні роки стабільно затребувані на підприємствах.

Класний керівник:

Отже, виводимо алгоритм правильного вибору професії! (слайд 33)

▼ При виборі професії слід враховувати бажання, інтереси, схильності - все це ми позначимо словом « **ХОЧУ** »

▼ Обов'язково звертаємо увагу на можливості особи, тобто знання, здібності, психологічні особливості, особливості здоров'я, зокрема зору – це виразимо словом « **МОЖУ** ».

▼ А також враховувати запити ринку праці, потреба в кадрах слово - « **ТРЕБА** ».

▼ **«ХОЧУ» + «МОЖУ» + «ТРЕБА» = ПРОФЕСІЯ**

Ідеальний збіг інтересів, здібностей і потреб суспільства – це ваше покликання, це ваша ПРОФЕСІЯ.

Ці три слова формують

ПРОФЕСІЙНЕ САМОВИЗНАЧЕННЯ ОСОБИ

III. Рефлексія.

Класний керівник: Давайте підведемо підсумки нашого виховного заходу (с.34)

- Що цікавого ви сьогодні дізналися?
- Що залишиться у пам'яті?
- Над чим треба задуматися?

А тепер на аркуші паперу напишіть професію, яку плануєте здобути, ми складемо її до скриньки, а через 5-10 років на зустрічі випускників їх прочитаємо і побачимо, чи збіглися ваші плани з реальністю.

IV. Заключне слово класного керівника.

Класний керівник: Так, звісно, щоб міцно зайняти своє місце в житті, необхідно вибрати надійну та постійну професію, Від людини все більшою мірою вимагається високий професіоналізм, готовність швидко пристосовуватися до нових явищ суспільного і економічного життя, враховуючи зростання інтенсивність праці, що вимагає підвищеної витривалості, щоб досягти «свого зоряного часу». А наразі вам залишається гарно навчатися, вивчати самого себе, розвивати свої професійні навички та продумовувати свій подальший шлях.

Ще відомий педагог К. Д. Ушинський писав у свій час, якщо людина вдало вибере собі працю і вкладе в неї всю свою душу, то щастя саме її знайде. Я ж хочу вам всім побажати бути тільки щасливими, а це ще й означає, що дуже важливо в житті знайти «свою» роботу по душі, як це зробили більшість ваших попередників - наших колишніх випускників. (Відеоролик. Побажання майбутнім випускникам від випускників минулих років). (слайд 35)

Лунає музика.

Класний керівник: Учні! Остаточний вибір тільки за вами, бо, обираючи професію, ви визначаєте свою долю. Обирайте успішне майбутнє! (слайд 36)

Роздаються буклети по профорієнтації.